

ОСНОВНІ НОВЕЛИ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИБОРИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ»

Віктор МАШКА,

учитель-методист ЗОШ I—III ст. № 6 м. Мукачевого,
Закарпатська обл., заслужений учитель України

28 жовтня 2012 р. відбудуться чергові вибори до Верховної Ради України. Ці вибори відбудуться за законом № 4061-VI (далі — Закон), який був прийнятий парламентом 17 листопада 2011 р. і зазнав певних змін, зокрема, щодо виборчої системи, прохідного бар'єра, суб'єктів виборчого процесу тощо.

Нижче подаємо виклад основних новел цього закону.

Для зручності виклад новел укладено за розділами цього нормативно-правового акта.

Щодо загальних положень

1. Вибори депутатів здійснюються уже не за пропорційною системою, а за **змішаною (пропорційно-мажоритарною)** системою, тобто:

- 225 депутатів обираються за **пропорційною** системою у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі (далі — загальнодержавний округ) за виборчими списками кандидатів у депутати (далі — виборчі списки) від політичних партій (далі — партії),

- 225 депутатів обираються за **мажоритарною** системою відносної більшості в одномандатних виборчих округах (далі — одномандатні округи).

- Виборчі блоки уже не можуть брати участь у виборах. Одна і та ж особа може балотуватися одночасно і по мажоритарному округу, і за партійним списком.

2. Прохідний бар'єр для політичних партій зріс від трьох до *п'яти* відсотків.

3. Посвідчення особи моряка уже не є документом, який підтверджує особу та громадянство України виборця на виборах депутатів.

4. Право висування кандидатів у депутати реалізується громадянам України, які мають право голосу уже не тільки через партії, а й шляхом

самовисування, і не може більше реалізовуватися через виборчі блоки.

5. Кандидатів у депутати можуть висувати партії, які зареєстровані в установленому законом порядку менше, ніж за рік до виборів.

6. За межі виборчого процесу виведено утворення виборчих округів та утворення виборчих дільниць, крім спеціальних виборчих дільниць, що існують на тимчасовій основі.

Висування кандидатів у депутати та реєстрація кандидатів у депутати стали окремими етапами виборчого процесу, до того ж між цими двома етапами є етап, під час якого утворюються виборчі комісії.

Складання списків виборців, їх перевірка та уточнення відбувається уже не на початку виборчого процесу, а після утворення спеціальних виборчих дільниць, що існують на тимчасовій основі та напередодні голосування.

7. Закон доповнено нормою, відповідно до якої рішення Центральної виборчої комісії та окружних виборчих комісій, які стосуються виборчого процесу та становлять публічний інтерес, оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Щодо видів виборів депутатів, порядку і строків їх призначення і проведення

1. Вибори депутатів можуть бути уже не тільки черговими та позачерговими, а й повторними та проміжними (останні два види виборів стосуються тільки виборів за мажоритарною системою).

2. Чергові вибори до Верховної Ради України відбуваються уже не в останню неділю березня п'ятого року повноважень Верховної Ради України, а *в останню неділю жовтня* п'ятого року повноважень Верховної Ради України.

3. Виборчий процес чергових виборів депутатів розпочинається не за сто двадцять днів до дня голосування, а за *дев'яносто днів* до дня голосування.

Щодо територіальної організації виборів депутатів

1. Вибори депутатів проводяться уже не тільки у загальнодержавному окрузі, який включає в себе всю територію України та закордонні виборчі дільниці, а й у *225 одномандатних округах*, що утворюються Центральною виборчою комісією та існують на постійній основі.

2. Вперше Центральній виборчій комісії надається право утворювати на постійній основі спеціальні виборчі дільниці у стаціонарних лікувальних закладах, на полярних станціях України, в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах.

3. Вперше закордонні виборчі дільниці, які мають приміщення для голосування у приміщенні закордонної дипломатичної установи України, у місці дислокації військової частини (формування) за межами України, отримали статус постійних виборчих дільниць.

4. Виборчі дільниці за кордоном уже не об'єднуються у Закордонний округ.

Щодо виборчих комісій

1. Звужено коло осіб, які не можуть входити до складу окружної чи дільничної виборчої комісії.

За новим законом до складу окружної чи дільничної виборчої комісії не можуть входити громадяни, які мають судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи злочину проти виборчих прав громадян, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

2. Вперше на Центральну виборчу комісію одночасно з формуванням складу окружної виборчої комісії покладено обов'язок щодо призначення голови, заступника голови, секретаря такої виборчої комісії.

На посаду голови, заступника голови та секретаря окружної виборчої комісії можуть бути призначені особи, які пройшли у встановленому Центральною виборчою комісією порядку навчання для роботи на керівних посадах у складі окружної виборчої комісії. (Це положення набуває чинності з 1 січня 2013 р.).

3. Правом подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій наділяються уже не тільки політичні партії, які є суб'єктами виборчого процесу, а й кандидати в депутати.

4. Засідання виборчої комісії є повноважним за умови присутності більше половини членів комісії

від складу цієї комісії при розгляді будь-яких питань, які є у компетенції виборчих комісій. (За попереднім законом засідання комісії вважалося повноважним, якщо на ньому було наявно не менше двох третин від складу комісії за винятком роботи комісії у день голосування.)

5. На засіданні Центральної виборчої комісії мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення уже не тільки кандидати у депутати, а і їхні довірені особи, а також офіційні спостерігачі від громадських організацій, які отримали дозвіл мати офіційних спостерігачів під час виборів депутатів (разом не більше двох осіб від однієї громадської організації).

Офіційні спостерігачі від громадських організацій уже не можуть бути присутніми на засіданнях окружних виборчих комісій без дозволу чи запрошення.

6. Виборча комісія може прийняти мотивоване рішення про позбавлення права бути присутніми на засіданні осіб, які мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення на засіданні комісії, якщо вони протиправно перешкоджають його проведенню не менше, ніж *двома третинами* голосів від складу присутніх на засіданні комісії, а не як раніше — не менше, як двома третинами голосів від складу комісії.

7. Суб'єктам виборчого процесу вперше надається право вимагати надання протоколу засідання виборчої комісії для ознайомлення не пізніше наступного дня після проведення засідання комісії.

Щодо списків виборців

Основною новелою є те, що відміняються відкріпні посвідчення.

Щодо фінансового та матеріально-технічного забезпечення підготовки та проведення виборів депутатів

1. Вперше визначено джерело фінансування *позачергових виборів* депутатів: резервний фонд Державного бюджету.

2. Закон доповнено нормою, відповідно до якої *оплата праці* членів виборчої комісії, а також осіб, які залучаються до роботи у комісії, у тому числі в день голосування, дні встановлення підсумків голосування та результатів виборів, не може бути підставою для скасування, обмеження або зменшення будь-яких видів соціальних виплат, пенсій, субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг тощо.

3. Закон доповнено нормою, відповідно до якої партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані в загальнодержавному окрузі, кандидат у депутати в одномандатному окрузі зобов'язані *відкрити рахунок свого виборчого фонду* не пізніше, як на десятий день з дня реєстрації Центральною виборчою комісією.

4. Закон доповнено нормою, відповідно до якої *фінансовий звіт* про надходження та використання коштів виборчого фонду партії оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Щодо висування та реєстрації кандидатів у депутати

1. Висування кандидатів у депутати партіями розпочинається за *дев'яносто* (а не за сто дев'ятнадцять) і закінчується за *сімдесят дев'ять* (а не за дев'яносто) днів до дня голосування.

2. Із закону виключено норму, що встановлювала мінімальну кількість кандидатів у депутати, які могли бути висунуті партією у загальнодержавному багатомандатному окрузі.

3. Форма виборчого списку кандидатів у депутати від партії затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше, як за *сто двадцять* (а не сто тридцять) днів до дня голосування.

4. Із закону виключено норму, що встановлювала мінімальну кількість делегатів партійного з'їзду, за якої допускалося висування партією кандидатів у народні депутати України.

5. В одномандатних мажоритарних округах кандидат у депутати може висуватися уже не тільки партією. Допускається самовисування при внесенні грошової застави у розмірі дванадцяти мінімальних зарплат.

6. Подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати закінчується за сімдесят п'ять днів (а не за вісімдесят п'ять) до дня голосування.

7. Строк реєстрації кандидатів у депутати скорочено з семи до *п'яти* днів.

Закон доповнено розділом «Інформаційне забезпечення виборів»

Основними положеннями цього розділу є наступні.

1. Виборцям забезпечується можливість доступу до різнобічної, об'єктивної та неупередженої

інформації, потрібної для здійснення усвідомленого, поінформованого, вільного вибору.

2. Інформація, що міститься у документах, поданих до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів, є *відкритою*.

3. Виборчі комісії, засоби масової інформації та інформаційні агентства, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, об'єднання громадян зобов'язані дотримуватися об'єктивності, неупередженості, збалансованості, достовірності, повноти і точності інформації.

4. Дається вичерпний перелік складових загально-го інформаційного забезпечення виборів:

1) виборчі права громадян та способи їх здійснення та захисту;

2) можливість і процедури перевірки включення себе та інших виборців до Державного реєстру виборців і списків виборців на виборчих дільницях;

3) можливість і порядок зміни виборцю місця голосування (виборчої дільниці) без зміни виборчої адреси;

4) адресу місцезнаходження окружної та дільничної виборчих комісій виборчої дільниці, до яких належить виборча адреса виборця;

5) адресу приміщення для голосування, дату та час голосування;

6) підстави та процедури отримання можливості голосувати за місцем перебування;

7) процедуру голосування та спосіб заповнення виборчого бюлетеня;

8) право на оскарження порушень своїх виборчих прав і способи здійснення цього права;

9) відповідальність за порушення законодавства про вибори.

5. Визначено термін, не пізніш якого Центральна виборча комісія оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті інформацію, що стосується загального інформаційного забезпечення відповідних виборів (не пізніше, як за сто двадцять днів до дня голосування).

6. Визначено, що на розповсюдження інформаційних матеріалів, які належать до загального інформаційного забезпечення виборів, поширюється законодавство про соціальну рекламу.

7. Дається вичерпний перелік складових спеціального інформаційного забезпечення виборів:

1) зареєстрованих кандидатів і суб'єктів їх висування;

2) передвиборні програми партій і кандидатів у депутати в одномандатних округах;

3) рахунки виборчих фондів партій і кандидатів у депутати в одномандатних округах, допустимий розмір добровільного внеску та спосіб, у який робиться внесок;

4) скасування реєстрації (вибуття) кандидата у депутати;

5) факти та події, пов'язані з виборчим процесом.

8. Зазначено, що інформаційні агентства та засоби масової інформації поширюють повідомлення про перебіг виборчого процесу, події, пов'язані із виборами, базуючись на засадах *достовірності, повноти і точності, об'єктивності інформації та її неупередженого подання*.

9. Зазначено також, що засоби масової інформації мають збалансовано висвітлювати *коментарі всіх партій та кандидатів* у депутати щодо подій, пов'язаних із виборами.

10. Визначено основні особливості поширення інформації про результати опитування громадської думки, пов'язаного з виборами. Вони зводяться до наступного.

1) Підприємства, заклади, установи та організації, що проводять опитування громадської думки, мають право оприлюднювати результати такого опитування, пов'язаного з виборами, з обов'язковим зазначенням часу його проведення, території, яку охоплювало опитування, розміру та способу формування соціологічної вибірки опитаних, методу опитування, точного формулювання запитань, можливої статистичної похибки.

2) Інформаційні агентства, засоби масової інформації у разі поширення результатів опитування громадської думки, пов'язаного з виборами, зобов'язані зазначати повну назву організації, що проводила опитування, замовників опитування, а також інші відомості, зазначені у частині першій цієї статті.

3) Забороняється оприлюднення чи поширення в інший спосіб результатів опитування громадської думки, пов'язаного з виборами, в тому числі щодо партій — суб'єктів виборчого процесу та кандидатів у депутати, протягом останніх десяти днів перед днем голосування.

4) Способи проведення опитувань виборців щодо їх волевиявлення під час голосування повинні забезпечувати збереження таємниці голосування опитуваного виборця. Оприлюднення в день голосування результатів такого опитування до закінчення голосування забороняється.

5) У разі оприлюднення телерадіоорганізацією результатів інтерактивного опитування аудиторії, що проводиться під час передачі, пов'язаної з виборами або за участю кандидатів у депутати, учасникам

передачі забороняється коментувати результати таких опитувань або іншим чином посилатися на них.

Протягом всього часу оприлюднення результатів інтерактивного опитування аудиторії повинно супроводжувати текстове повідомлення «Це опитування відображає думку лише цієї аудиторії», яке має демонструватися на екрані (для телепередач) у формі, прийнятній для глядача, чи бути озвученим (для радіопередач) чітким текстом диктора або ведучого передачі безпосередньо перед і після оприлюднення зазначених результатів.

Щодо передвиборної агітації

1. Новою складовою політичної реклами вперше визначено рекламу друкованих видань (газет, журналів, книг), інших товарів і послуг з використанням прізвищ чи зображень (портретів) кандидатів, назв чи символіки партій — суб'єктів виборчого процесу.

2. Із закону виключено норму, відповідно до якої час мовлення, відведений на політичну рекламу на радіо та телебаченні, не може перевищувати *20 відсотків* фактичного обсягу мовлення протягом астрономічної доби телерадіоорганізацією будь-якої форми власності; друкована площа, відведена на політичну рекламу у ході виборчого процесу в друкованих засобах масової інформації, у тому числі рекламних, не може перевищувати *20 відсотків* обсягу друкованої площі кожного номера видання чи додатка до нього.

3. Друковані матеріали передвиборної агітації повинні містити відомості уже не тільки про установу, що здійснила друк, або вказівку, що друк здійснено з використанням обладнання, що належить партії, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, *а і про замовника цих матеріалів*.

4. Порядок надання ефірного часу та друкованих площ за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на забезпечення ведення передвиборчої агітації відповідно до цього Закону, партіям, кандидатам у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидатам у депутати встановлюється Центральною виборчою комісією *не пізніше, як за вісімдесят днів до дня голосування, а не ста днів*.

5. Засоби масової інформації у разі оприлюднення результатів опитування громадської думки, пов'язаного з виборами депутатів, зобов'язані зазначити не тільки повну назву організації, що проводила опитування, час його проведення, територію, яку охоплювало опитування, розмір і спосіб формування соціологічної вибірки опитаних, метод

опитування, точне формулювання запитань, можливу статистику похибку, а і *замовника опитування*.

6. На друковані засоби масової інформації усіх форм власності *вперше* покладається обов'язок не пізніше, як за дев'яносто днів до дня голосування, опублікувати розцінки одиниці вартості друкованої площі.

7. За попередньою редакцією закону посадовим і службовим особам органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів і судів взагалі заборонялося вести передвиборчу агітацію, а за **новою редакцією закону вони можуть її вести, однак поза межами робочого часу.**

8. Забороняється розміщення агітаційних матеріалів і політичної реклами уже не тільки на будинках і в приміщеннях органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, а й на будинках підприємств, установ і організацій державної та комунальної форми власності.

9. Авторам і ведучим телерадіопередач, які є кандидатами у депутати, під час виборчого процесу *вперше* забороняється у телерадіопередачах вести передвиборчу агітацію.

10. Забороняється уже не тільки розповсюдження матеріалів передвиборчої агітації, у тому числі політичної реклами, через телерадіотрансляційні або інші інформаційні мережі сповіщення пасажирів та інформаційні табло у приміщеннях станцій і

вагонах метрополітену, автобусних і залізничних вокзалів, портів та аеропортів, у транспортних засобах громадського користування, а й розміщення носіїв політичної реклами на зовнішній поверхні та всередині транспортних засобів громадського користування, у тому числі таксі, розміщення політичної реклами у приміщеннях і на будівлях станцій метрополітену, автобусних і залізничних вокзалів, портів та аеропортів.

11. Забороняється розповсюдження завідомо недостовірних або наклепницьких відомостей про партію — суб'єкта виборчого процесу або про кандидата у депутати, тільки у тому випадку, якщо недостовірний або наклепницький характер таких відомостей встановлено у судовому порядку

Щодо голосування та встановлення результатів виборів депутатів

1. Форма, колір і текст виборчих бюлетенів для голосування в загальнодержавному окрузі та в одномандатних виборчих округах затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше, як *за п'ятдесят три дні* до дня голосування, а не як раніше не пізніше, як за тридцять два дні.

2. Виборчі бюлетені для кожної виборчої дільниці виготовляються у кількості, що на *0,5 відсотка* (а не на 2 відсотка) перевищує кількість виборців, які включені до списку виборців на виборчій дільниці.

3. Значно скорочено число відомостей, які вносяться до протоколу дільничної виборчої комісії за підсумками голосування.

Всеукраїнська газета для вчителів історії та правознавства

Передплатити можна у будь-якому відділенні зв'язку за «Каталогом видань України»

Виходить 4 рази на місяць

**Історія завжди твориться
СЬОГОДНІ, і творимо її МИ**

Індекс 40141

history@1veresnya.com.ua, 1veresnya.history@gmail.com